

TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI TARİHİ

Osmanlı'dan 2019'a

Yıldırım Koç

Türkiye Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası

TEKGIDA-İŞ

Katkıları ile hazırlanmıştır.

Kapak ve Sayfa Tasarımı

İsmail Süpçeler

Baskı ve Cilt

Rumi Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.

www.rumimatbaa.com

Sertifika No: 35259

Basım Tarihi

Mayıs 2019

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	1
1908'E KADARKİ DÖNEM: OSMANLI'NIN ZAYIF MİRASI	
GİRİŞ	13
I. İŞÇİ SINIFININ DURUMU	17
Osmanlı'da İşçi Sınıfının Ortaya Çıkışı ve Nesnel Durumu	17
Sanayileşme Öncesinde de İşçiler Vardı	18
Kapıkulları	18
400 Yıl Önceki Büyük İşletmeler	19
Osmanlı'da İşgücü Yetersizliği	21
Mülksüzleşmemiş İşçiler Çoğunlukta	24
Zorla Çalıştırma Uygulaması	24
Osmanlı'da Ayrılıkçı Milliyetçilik	27
“Osmanlı” Kimliğini Geliştirme Çabaları	29
Osmanlı'da Etnik Kavgalar ve İşçilere Etkileri	30
İşçi Sınıfının Etnik Yapısı	31
Osmanlı'da Köle İstihdamı	32
Savaş Esirleri	33
Osmanlı'da Asker İşçiler	34
Osmanlı'da Hükümlü İşçiler	35
Osmanlı İşçi Sınıfında Katmanlaşma	35
Kamu Sektöründe ve Özel Sektörde İşçi İstihdamı	36
Eve-İş-Verme Sistemi	36
Devlet Memurlarının İşçileşmesi	37
Göçmenler	37
Kadın ve Çocuk İşçiler	38
Osmanlı'da Tarım İşçileri	41
Osmanlı'da Maden İşçileri ve Ereğli Kömür Havzası İşçilerinin Yapısı	41
Osmanlı'da İnşaat İşçileri	45
Osmanlı'da Sanayi İşçileri	46
II.ÇALIŞMA MEVZUATI	47
Polis Nizamnamesi (1845)	48
Süveyş Kanalı İnşaatında Çalışan İşçiler İçin Nizamname (1856)	49
Maden Mevadd-ı Madeniyeye Dair Nizamname (1863)	49
Demiryollarında Grev Yasağı (1867)	49
Dilaver Paşa Nizamnamesi (1867)	50

Turuk ve Meabir Nizamnamesi (1869).....	51
Maadin Nizamnamesi (1869).....	51
Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye (1868-1876).....	52
1876 Anayasası	52
Ziraat ve Sanayi Odaları Teşkili Hakkında Kanun (1881).....	52
Maadin Nizamnamesi (1887).....	52
Amele Tahririne Mahsus Nizamname (1889).....	53
Askeri Fabrika İşçilerine “Amele Nizamnamesi” (1893).....	53
Hamalların Durumu	53
III. ÖRGÜTLENME VE MÜCADELE	54
İşçi ve Memur Örgütlenmeleri.....	54
Osmanlı Loncaları.....	55
Amelperver Cemiyeti	57
Amele-i Osmanî Cemiyeti.....	57
Osmanlı’da İlk İşçi Örgütlenmeleri	58
IV. MÜCADELE VE EYLEMLER	61
Kapıkullarının Eylemleri	61
İlk Grevler.....	63
Makine Kırıcılık.....	66
I. Meşrutiyet ve İşçiler	66
1872-1908 Dönemi Grevleri	68
V. ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI	72
İnşaat İşçilerinin Ücretleri (Özmucur; Pamuk, 2002; 301).....	73
İşçi Ücretleri ve Bazı Tüketim Mallarının Fiyatları	74
Osmanlı’da ve İngiltere’de Ücretler	76
Sosyal Güvenlik	77
SONUÇ	78

**1908-1918 DÖNEMİ:
İLK ÖRGÜTLENMELER ve EYLEMLER**

GİRİŞ	79
Dünyadaki Önemli Gelişmeler	79
Osmanlı Devleti’ndeki Önemli Gelişmeler	81
I. İŞÇİ SINIFININ DURUMU	82
Osmanlı İşçi Sınıfının Zayıflığının Nedenleri.....	82
Savaşlar ve İnsan Kaybı.....	83
İşçi Sınıfında Etnik Bölünme.....	83
Sanayi İşçileri ve Eve-İş-Verme Sisteminde İstihdam.....	84
Maden İşçileri ve Tarım İşçileri	84
Büro İşçileri ve Memurlar.....	85
Kadın İşçiler.....	85
İşçilik Yapan Askerler, Askerlik Yerine İşçilik	86
Kadın Amele Taburları.....	86
Hükümlü Amele Taburları	87
Tarımda Amele Taburları	88
Azınlık ve Savaş Esirlerinden Taburlar.....	88

II. ÇALIŞMA MEVZUATI	89
Tatil-i Eşgal Kanunu	89
Diğer Kanunlardaki Düzenlemeler ve Kanun Teklifleri	92
Ücretlilere Emeklilik Hakkı.....	93
III. İŞÇİ VE MEMUR ÖRGÜTLENMELERİ VE İŞÇİLERİ YÖNLENDİRME GİRİŞİMLERİ	95
İttihat ve Terakki Cemiyeti ve İşçi Sınıfı	98
Öğretmenlerin Örgütlenmesi.....	101
Esnaf Derneklerinde İşçi Örgütlenmesi	102
Rum ve Ermeni Milliyetçileri Sendika Yönetimlerinde	102
Sosyalistler ve Sendikalar	103
IV. MÜCADELE VE EYLEMLER	104
1908 Grevleri	104
1908 Grevlerinde Çatışmalar ve Ölümler.....	106
1909-1918 Grevleri.....	107
Avusturya Mallarına Karşı Tüketici Boykotu	108
V. ÇALIŞMA VE YAŞAMA KOŞULLARI, GELİR DÜZEYİ	108
SONUÇ	111
1919-1925 DÖNEMİ: STRATEJİK HATA	
GİRİŞ	112
Dünyadaki Önemli Gelişmeler	112
Türkiye'deki Önemli Gelişmeler	115
I. İŞÇİ SINIFININ DURUMU	117
II. ÇALIŞMA MEVZUATI	118
III. İŞÇİ VE MEMUR ÖRGÜTLENMELERİ VE YÖNLENDİRME ÇABALARI	120
İstanbul'da Güçlü Örgütlenme Eğilimi.....	120
1919-1925 Döneminde İstanbul'da İşçi Örgütlenmeleri	122
Öğretmenlerin Örgütlenmeleri	125
Önemli İşçi Örgütleri	126
Türkiye Sosyalist Fırkası	127
İştirakçi Hilmi'nin İşgalcilerle İşbirliği ve Öldürülmesi	129
Türkiye İşçi Derneği	131
Beynelmîl İşçiler İttihadı	134
Amele Siyanet Cemiyeti	138
Kilikya Genel İşçiler Birliği.....	138
Türkiye Umum Amele Birliği	141
Türk Çalıştırma Derneği	142
Amele Teali Cemiyeti.....	143
Uluslararası Sendikal Hareket ve Ulusal Bağımsızlık Savaşı.....	144
Sosyalist Siyasi Örgütlenmeler	145
IV. MÜCADELE VE EYLEMLER	147
1 Mayıs 1921 Kutlamaları	148
1 Mayıs 1922 Kutlamaları	148

1 Mayıs 1923.....	149
1 Mayıs 1925 Kutlamaları	150
Grevler	150
V. ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI	151
Türkiye’de İmalat Sanayiinde Ücretler	151
SONUÇ	153

**1925-1945 DÖNEMİ:
İŞÇİ ARİSTOKRASİSİNİN MUTLU YILLARI**

GİRİŞ	154
Sovyetler Birliği’nin Siyasi Çizgisi ve Türkiye-SSCB İlişkileri	155
Siyasi ve Ekonomik Zorluklar	157
Siyasi ve Ekonomik Gelişmeler.....	158
Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ve Kişi Başına GSMH	159
I. İŞÇİ SINIFININ DURUMU	160
Kırsal Kesimde Yoksullaşma ve Kentlere Geçici İşgücü Göçü.....	161
Yoksullaşma İşçileşmeye Yol Açmadı	162
Vasıflı İşçi Bulma Sıkıntısı.....	162
1927 Sanayi Sayımı	164
1930’larda Ücretlilerin Sayıları	166
Genel ve Katma Bütçeli Kuruluşlarda İstihdam	167
İşçi Yetersizliğine İlişkin Değerlendirmeler	168
Daimi İşçi Temin Zorluğu, Yüksek İşçi Devri ve İşe Devamsızlık	169
İşçileşmeye Direniş.....	170
Madenlerdeki İşçilerin İşçileşmemesi.....	171
Yabancı İşçi İstihdamı.....	173
İşsizlik.....	174
Zorunlu Çalışma Uygulaması	174
Hükümlülerin ve Askerlerin Çalıştırılması	175
II. ÇALIŞMA MEVZUATI	177
Memurin Kanunu (1926)	177
Diğer Kanunlar.....	178
İş Kanunu (1936)	178
Cemiyetler Kanunu (1938)	180
Yeni Düzenlemeler.....	180
İşçi Aristokrasisi ve İşçi Sınıfında Tabakalaşma.....	182
III. İŞÇİ VE MEMUR ÖRGÜTLENMELERİ	183
Amele Teali Cemiyeti.....	185
Mustafa Kemal Paşa’nın Komünistler Aleyhine Tavrı	188
İzmir’de CHP Kontrolündeki Örgütler	194
Çeşitli İşçi ve Memur Örgütlenmeleri	195
IV. MÜCADELE VE EYLEMLER	196
V. İŞÇİLERİN VE MEMURLARIN ÇALIŞMA YAŞAMA KOŞULLARI, GELİR DÜZEYLERİ	197
Dahili Talimatnamelerle Sağlanan Haklar	198

Kamu İşçilerinin Durumu	198
Ücretlerdeki Gelişme	201
Türkiye’de İmalat Sanayii Gerçek Ücretleri (1925-1945).....	203
İşçi Sağlığı	203
Memurların Ekonomik Durumu	204
Memurların Sosyal Güvenliği.....	208

**1946-1961 DÖNEMİ:
SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE İLK ADIMLAR**

GİRİŞ	211
Kapitalizmin Altın Çağı ve Toplumsal Sonuçları	211
Soğuk Savaş	212
Türkiye-SSCB İlişkilerinde Büyük Kırılma	213
Türkiye’nin Dış Politikasında Köklü Değişim ve Etkileri.....	216
Halkın Yaşam Standardında Yükselme	216
1958-1961 Ekonomik Krizi	218
Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ve Kişi Başına GSMH	218
I. İŞÇİ SINIFININ DURUMU	219
II. ÇALIŞMA MEVZUATI	222
III. İŞÇİ VE MEMUR ÖRGÜTLENMELERİ	228
Devletin Sendikacılığa Dolaylı Müdahalesi	229
ABD’nin Etkisi.....	233
Siyasi Partilerin Yönlendirme Girişimleri	234
Sendika Yöneticiliğinin Getirileri	234
İşçiler ve Siyaset	235
Sendikacılığın Yeniden Canlanması	235
Kapitalizmin Altın Çağı	236
1946 Sendikacılığı	237
1947 ve Sonrasında Sendikal Örgütlenmeler.....	238
Birinci ve İkinci Çalışma Meclisleri	240
İstanbul İşçi Sendikaları Birliği	241
Federasyonların ve Bölge Birliklerinin Kuruluşu.....	242
Devletin ve Hükümetlerin Sendikacılığa Müdahale Araçları	243
İşçilerin Sendikalara İlgisizliği ve Sendikaların Üye Kazanma Gayretleri	244
Sendikaların Üye Sayıları	245
DP Döneminde Sendikalara Baskılar.....	246
Sendika Dışındaki İşçi Örgütlenmeleri	248
Memurların Örgütlenmeleri	249
İşçi ve Memur Bankaları.....	250
Türk-İş’in Kuruluşu	252
Arjantin Çalışma Ateşesi Moggia	253
Türk-İş’in 1952-1960 Döneminde Siyasal Tavrı	254
27 Mayıs’ta Türk-İş’in Tavrı	255
IV. MÜCADELE VE EYLEMLER	256
V. ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI	257

Tüketici Fiyatları Endeksi (DİE,2001;495-496).....	257
İç Yönetmelikler	258
Toplulukla İş İhtilafları.....	260
Toplu İş Sözleşmeleri.....	262
İşçi Ücretleri Arttı	262
Gerçek Ücretlerdeki Gelişme Endeksi (1950=100).....	263
Memur Aylıkları.....	263
2 Çocuklu Bir Memurun Aylık Net Geliri (TL).....	264
Yevmiyeli Teknik Personel	265
Memur ve Yevmiyeli Teknik Personel Aylıkları	265
İşçi Sigortaları Kurumu.....	265
Lojmanlar ve İşçi Konutları	266
SONUÇ	267

**1961-1975 DÖNEMİ:
KAPİTALİZMİN ALTIN ÇAĞINDA SENDİKACILIK**

GİRİŞ	268
Dünyadaki Önemli Gelişmeler	268
Türkiye'deki Önemli Gelişmeler	269
Sol Hareket Gelişti ve Kitleleşti	270
Sol'a Karşı Girişimler	272
Türkiye'nin ABD ve SSCB ile İlişkileri	273
Ayrılkçı Kürt Milliyetçiliği ve Silahlı Eylemler	274
1969-1970 Ekonomik Krizi	275
I.İŞÇİ SINIFININ DURUMU	275
Mülksüzleşme Yavaştı.....	276
İşçi-Memur Ayrımı Sorunu ve Memurların Sınıfsal Konumu	279
II. ÇALIŞMA MEVZUATI	281
274 Sayılı Sendikalar Kanunu (1963).....	281
275 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu (1963).....	283
Yevmiyeli Teknik Personele İlişkin Yeni Düzenlemeler.....	286
624 Sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu (1965).....	286
657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu (1965).....	287
931 ve 1475 Sayılı İş Kanunları (1967, 1971).....	288
Sıkıyönetim Kanunu (1971).....	289
Sosyal Güvenlikte Yeni Düzenleme.....	289
Sendikalar Kanununda Değişiklik (1970).....	290
Memurların Sendika Hakkı Kaldırıldı (1971).....	290
Noter Çalışanlarına Özel Düzenleme (1972).....	291
Dernekler Kanunu (1972).....	291
Kıdem Tazminatı Hakkı Geliştirildi (1975).....	291
III. İŞÇİ VE MEMUR ÖRGÜTLENMELERİ	291
Türkiye İşçi Partisi'nin Kuruluşu ve Sendikalarla İlişkileri	292
Sendikalararası Dayanışma Anlaşması (SADA)	293
DİSK'in Kuruluşu ve Faaliyetleri	293
Türkiye Devrimciler Güç Birliği (DEV-GÜÇ) Girişimi.....	297

Türk-İş ve Partilerüstü Politika	298
Yeni Konfederasyonlar.....	299
Sendikaların Üye Sayıları	301
Sendika ve Sendika Üyesi Sayıları	302
Bağtlanan Toplu İş Sözleşmeleri Kapsamındaki İşçiler	303
Sendikacılıkta Külfetten Nimete.....	303
Devletin Sendikalara Müdahalesi	305
ABD'nin Sendikalara Müdahalesi	307
Sendika Şirketleri.....	311
Sendikaların Uluslararası İlişkileri	312
Memurların Örgütlenmesi.....	313
Memur Dernekleri.....	315
12 Mart 1971 Darbesi ve Konfederasyonların Tavrı	316
IV. MÜCADELE VE EYLEMLER.....	319
Saraçhane Mitingi	319
Açların Yürüyüşü	321
Komünizmi Tel'in Mitingi.....	321
Kavel Direnişi	322
Diğer Eylemler.....	324
Fabrika İşgalleri ve Çeşitli Eylemler	325
15-16 Haziran Eylemleri.....	325
15-16 Haziran Eylemlerinde DEV-GENÇ'in Rolü.....	327
Grev Ertelemeleri.....	328
Lokavtlar.....	328
TÖS'ün Eylemleri ve Büyük Öğretmen Boykotu.....	328
Greve Katılan İşçi ve Grevde Geçen İşgünü.....	330
V. ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI.....	331
Yüksek Hakem Kurulu Kararları	331
Asgari Ücret Artırıldı	332
Asgari Ücret	332
Genel Ücret Düzeyi	333
Türkiye'de İşçilerin ve Memurların Gerçek Gelir Düzeyi (1963 Yılı Fiyatlarıyla)	333
Ücretler ve Aylıklar	334
Toplu İş Sözleşmeleriyle Elde Edilen Kazanımlar	335
1. Dönem Toplu İş Sözleşmesi, Yürürlük Tarihi: 1.3.1976-28.2.1978.	337
2. Dönem Toplu İş Sözleşmesi, Yürürlük Tarihi: 1.3.1978-1.3.1980.	337
Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları Toplu İş Sözleşmeleri.....	337
General Elektrik T.A.O. Toplu İş Sözleşmeleri	339
Balıkesir Pamuklu Dokuma Sanayii T.A.Ş. Toplu İş Sözleşmeleri	341
Uzel Ticaret ve Sanayi Ltd.Ş. Toplu İş Sözleşmeleri.....	343
Sümerbank Toplu İş Sözleşmeleri.....	345
Tekel Toplu İş Sözleşmeleri	348
Sosyal Güvenlik Alanındaki Gelişmeler.....	352
Çeşitli Ülkelerde Emeklilik Yaşı (1975).....	352
SONUÇ.....	353

1975-1980 DÖNEMİ: SİYASAL SENDİKACILIK

GİRİŞ	354
Kapitalizmin Altın Çağı'ndan Durgunluk ve Krizlere	355
Yeni Uluslararası İşbölümü	355
Küçük Üreticiliğin Tasfiyesi	355
ABD Üslerine El Konuldu	359
Silahlı Çatışmalar Artırıldı	361
Düzen Karşıtı Siyasi Çizgiler	362
"Yapay Proletarya"	363
Sendikal Çatışmalar	363
1978-1983 Ekonomik Krizi	363
Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ve Kişi Başına GSMH	364
I. İŞÇİ VE MEMUR ÖRGÜTLENMELERİ	365
ABD'nin Sendikalara Müdahalesi	366
Sendikalarda Yaşananlar	366
DİSK'te Siyasi Kavgalar	367
Sendikaların Üye Sayıları	372
Sendika-İçer Demokrasi	373
İşçi Dernekleri	374
Memur Dernekleri	374
Ayrılcı Kürt Milliyetçiliği, İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi	375
II. MÜCADELE VE EYLEMLER	377
III. ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI	380
12 Eylül Öncesinde Toplu İş Sözleşmelerindeki İkramiyeler Nasıldı?	382
12 Eylül Öncesinde Toplu İş Sözleşmelerindeki Kıdem Tazminatı Nasıldı?	383
SONUÇ	383

1980-1983 DÖNEMİ: ASKERLER YÖNETİMDE (Mİ?)

GİRİŞ	384
Dünyadaki Gelişmeler	384
Türkiye'de Darbe Sonrasındaki Uygulamalar	385
Ekonomik ve Toplumsal Gelişmeler	385
I. İŞÇİ SINIFININ DURUMU	386
12 Eylül Darbesi Sonrasındaki Gelişmeler	386
Darbecilerin Açıklamaları	387
Bülent Ecevit'in Uyarısı	388
DİSK Darbeyi Önceden Biliyordu	388
Türk-İş'ten Darbeye Destek	389
Hak-İş ve Çelik-İş Yöneticilerinin Darbecilere Desteği	391
Baskı Altına Alınan Diğer Sendikalar	392
DİSK ve Bağlı Sendikalar Hakkındaki Dava	393
İşçi Sınıfı Sessizdi	394
II. ÇALIŞMA MEVZUATI	394
İşverenlerin Talepleri	395
Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik ve 1402'likler	396
Kıdem Tazminatına Tavan	397

Diğer Mevzuat Değişiklikleri	397
Dernekler Kanunu ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu (1983)	399
1982 Anayasası	401
Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu (1983)	404
Darbe Döneminde İşçi Lehine Mevzuat Düzenlemeleri.....	405
III. ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI	406
Yüksek Hakem Kurulu'nun Toplu İş Sözleşmelerini Yenileme Çalışmaları	406
YHK Tarafından Yenilenen Toplu İş Sözleşmeleri	407
VAKIFBANKSEN ile Vakıflar Bankası Toplu İş Sözleşmeleri	408
TEKGIDA-İŞ Sendikası ile TEKEL Toplu İş Sözleşmeleri	410
SONUÇ.....	412
1983-1991 DÖNEMİ: SERMAYEYE KARŞI SINIF MÜCADELESİ	
GİRİŞ	413
Dünyada Önemli Gelişmeler.....	413
Türkiye'de Önemli Gelişmeler	413
1988-1989 Ekonomik Krizi	415
1991 Ekonomik Krizi.....	415
I. İŞÇİ SINIFININ DURUMU	416
II. ÇALIŞMA MEVZUATI	417
III. İŞÇİ VE MEMUR ÖRGÜTLENMELERİ	419
Sendikacılığa Müdahaleler.....	419
Sendikaların Üye Sayıları	421
Bağitlanan Toplu İş Sözleşmeleri Kapsamındaki İşçi Sayıları	421
DİSK Davası	422
MİSK.....	422
Sosyalistlerin Girişimleri	423
Diğer İşçi Dernekleri.....	424
IV. KAMU ÇALIŞANLARI SENDİKACILIK HAREKETİ	425
Prof.Dr.Alpaslan Işıklı'nın Büyük Katkısı.....	425
abece Dergisi ve Eğit-Der	426
Eğitim-İş ve Diğer Sendikalar	428
V. MÜCADELE VE EYLEMLER	428
Türk-İş'in Tavrı	429
Yasal Grevler ve Lokavtlar	430
İşçilerin Çözüm Arayışları	430
Türk-İş'in Mitingleri.....	431
Bir Dönüm Noktası: Netaş Grevi.....	431
Türk-İş'in Girişimleri.....	432
Başarılı Grevler ve Eylemler	433
ANAP'ın Girişimleri ve Tepkiler.....	433
Bahar Eylemleri Geliyor	434
Yeni Grev ve Eylemler.....	436
Kamu Çalışanlarının Eylemleri.....	438
VI. ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI.....	438

Ucuz İşçilik	438
Ek Gelir Arayışları	439
Fuhuş.....	440
Yoksulluk, Hırsızlık, Çözüm Arayışları	440
Taşeronluk	441
Ücretler Artıyor	442
Gerçek Ücret Endeksi (1981=100)	442
1983-1992 Döneminde 16 Yaşını Doldurmuş İşçilerin Günlük Brüt Asgari Ücreti (TL)	444
Karayolları Gn.Md.İşyerlerinde Gerçek Brüt Ücretler	445
SONUÇ	445

1991-2002 DÖNEMİ: SOVYETLER BİRLİĞİ SONRASININ YENİ KOŞULLARI VE TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI

GİRİŞ	446
Dünyadaki Önemli Gelişmeler	446
Türkiye’de Önemli Gelişmeler	447
1994 Ekonomik Krizi.....	450
1998-2002 Ekonomik Krizi	450
Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ve Kişi Başına GSMH	450
I. İŞÇİ SINIFININ DURUMU	452
Yabancı Kaçak İşçiler.....	453
Kaçak İşçilik Sorunu.....	454
Mevsimlik-Geçici İşçiler	455
İşyerlerinin Küçültülmesi.....	455
Taşeronluk Yaygınlaştırıldı, Fason Üretim ve Eve-İş-Verme Artırıldı.....	457
II. ÇALIŞMA MEVZUATI	458
4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu (2001)	461
III. İŞÇİ VE MEMUR ÖRGÜTLENMELERİ	463
Sendikaların Üye Sayıları	463
1991-2002 Döneminde Bağtlanan Toplu İş Sözleşmeleri Kapsamındaki İşçiler	464
Kamu Çalışanları Sendikacılık Hareketi.....	466
DİSK’in Yeniden Faaliyete Geçişi	466
Dernekler, Vakıflar, Kooperatifler	469
Yerel Sendikal Birlikler.....	470
Türkiye Kamu-Sen.....	471
Türk-İş’te Yönetim ve Anlayış Değişikliği.....	472
Hak-İş.....	472
Ekonomik Kriz, 5 Nisan 1994 İstikrar Programı ve Tepkiler	475
Demokrasi Platformu’nun İstikrar Programına Tepkisi.....	476
MİSK.....	478
Memur-Sen.....	478
USEK	480
Demokrat Kamu-Sen	481
KESK	481
Sivil İnisiyatif/Girişim (“Beşli Çete”)	482
Emek Platformu	484
Sendikaların Uluslararası Örgütlerle İlişkileri	488

IV. SENDİKALARIN SİYASAL FAALİYETİ	489
V. MÜCADELE VE EYLEMLER	493
Tüketici Boykotu ve “Sendikalı İşçinin Ürettiğini Tüket!” Kampanyası	498
IX. ÜCRETLER VE ÇALIŞMA KOŞULLARI	500
SONUÇ	503

2002-2019 DÖNEMİ: AKP İKTİDARINDA İŞÇİ SINIF

GİRİŞ	504
Dünyadaki Önemli Gelişmeler	504
Türkiye’de Önemli Siyasal Gelişmeler.....	505
Türkiye-ABD İlişkilerinde Çatışma.....	506
Ekonomik Kriz.....	507
I. İŞÇİ SINIFININ DURUMU	509
Türkiye’de Ücretlilerin Bağlı Oldukları Statüler	509
Kamu Sektöründe İstihdam.....	511
Kadın İşçiler.....	512
Beyaz Yakalı İşçiler	513
Taşeron İşçileri ve Kiralık İşçiler	513
Toplum Yararına Programlar ve İşbaşı Eğitim Programları	514
Eve-İş-Verme Sisteminde Çalışan İşçiler.....	514
Ücretlilerin Eğitim Durumu.....	514
Yabancı İşçiler.....	515
İşsizler	516
II. ÇALIŞMA MEVZUATI	517
Avrupa Sosyal Şartı’nın Çekincelerle Onaylanması	518
İş Kanunu (4857)	518
İşçilerin Sendikalaşma Hakkı (6356).....	521
İşçilerin Toplu Pazarlık Hakkı (6356).....	523
Kamu Çalışanlarının Toplu Pazarlık Hakkı (4688)	525
Türkiye’de Grev Hakkı	527
Geçici İşçilerin Kadroya Geçirilmesi (5620).....	531
Anayasada 2010 Değişiklikleri (5982).....	531
Teşmil Uygulamasında Geri Adım.....	533
Türk Borçlar Kanunu Kabul Edildi (6098).....	533
Eve-İş-Verme Sistemi İçinde Çalışanlar “İşçi” Sayılmaya Başlandı	533
Umumi Mukavele Hakkı Kaldırıldı.....	534
Türk Ceza Kanunu’ndaki Düzenleme (5237)	534
Diğer Mevzuat Düzenlemeleri	535
4/C Kaldırıldı	535
Sosyal Güvenlik Alanındaki Düzenlemeler	537
Taşeron İşçileri Kadroya Geçirildi.....	539
III. İŞÇİ VE MEMUR ÖRGÜTLENMELERİ	543
İşçilerde Sendikalaşma: Üye Sayıları	543
Sendikal Güç Birliği Girişimi	547
Diğer Örgütler	548

Kamu Çalışanlarında Sendikalaşma: Üye Sayıları	548
Yargıçlar ve Savcılar Sendikası (Yargı-Sen).....	550
Askeri İşyerlerindeki Sivil Memurların Sendikalaşma Hakkı	550
Polisler Sendika Kuruyor: Emniyet-Sen.....	551
Fethullahçı Casusluk ve Terör Örgütünün İşçi ve Memur Örgütlenmesi	552
Dernekler.....	554
Vakıflar.....	555
Platformlar	556
Emek Platformu	556
AKP'nin Sendikacılık Hareketine Müdahaleleri	556
IV. MÜCADELE VE EYLEMLER.....	558
Grev ve Eylem Nedenleri.....	559
Özelleştirme Karşıtı Eylemler.....	560
Seka İzmit Fabrikası İşçilerinin Eylemi.....	561
Etibank Seydişehir Alüminyum Fabrikası İşçilerinin Direnişi	561
Tekel Yaprak Tütün İşletmeleri İşçilerinin Eylemi	562
Yatağan-Kemerköy-Yeniköy Direnişleri.....	564
Sosyal Güvenlik Sistemi Reformuna Karşı Eylemler.....	565
Emeklilikte Yaşa Takılanların Eylemleri	565
Diğer Eylemler.....	566
Yasal Grevler ve Grev Ertelemeleri	566
Sendikaya Karşı Eylemler.....	568
Yasa Değişikliğini Protesto	569
Tüketici Boykotları	570
V. ÇALIŞMA VE YAŞAMA KOŞULLARI	570
Asgari Ücret	571
Ücretler ve Aylıklar	573
İşgücü Maliyetinin Bölünüşü	575
Gelir Dağılımı	575
Vergi Dilimleri ve Dolaylı Vergiler	575
Fonların Tasfiyesi.....	576
BES	577
Toplu İş Sözleşmeleri.....	577
Kadroya Geçirilen Taşeron İşçilerine İlişkin Düzenleme	578
Bireysel İş Sözleşmeleri	578
Kredi Kartı ve Tüketici Kredisi Kullanımı	581
Hayat Standardında Yükseliş	582
Sağlık Hizmetlerinin Özelleştirilmesi.....	582
Yoksullara Yardım	583
İşçi Sağlığı	584
SONUÇ.....	587
Kıdem Tazminatı Reformu.....	587
Diğer Sorunlar.....	588
KAYNAKÇA	591